

9. Streszczenie

Wstęp. Problem zagrożeń zawodowych i środowiskowych lekarzy weterynarii nie jest szeroko rozpowszechniony w literaturze przedmiotu zajmującej się zdrowiem publicznym, bezpieczeństwem i higieną pracy. Wynika to przede wszystkim z szerokoprofilowego obszaru zagrożeń występujących w tej grupie zawodowej. Przeprowadzenie oceny ryzyka zawodowego, zdefiniowanego jako prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych, powodujących straty, zdarzeń związanych z wykonywaną pracą, umożliwia ustalenie niekorzystnych skutków zdrowotnych w wyniku zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy lub sposobu wykonywania pracy.

Cel. Celem prezentowanej pracy jest wykazanie istniejących zagrożeń zdrowotnych na podstawie przeprowadzonej identyfikacji zagrożeń zawodowych i środowiskowych w aspekcie oceny ryzyka zawodowego.

Material i metody. Badania kwestionariuszowe przeprowadzono na terenie całego kraju w okresie od maja do grudnia 2013 r. W badaniach wzięło udział 410 lekarzy weterynarii zatrudnionych w ZLZ. Badania przeprowadzono z wykorzystaniem metody badań kwestionariuszowych oraz metody badań dokumentów. W ramach badań kwestionariuszowych ocenie poddano wyodrębnione obszary: warunki pracy, miejsce pracy, stanowisko pracy, zadania zawodowe, objawy negatywnych skutków zdrowotnych, stosowane środki ochrony indywidualnej, zachowania prozdrowotne, samoocenę pracowniczą. W ramach badań dokumentów dokonano analizy literatury przedmiotu, danych statystycznych oraz przepisów prawa mających zastosowanie w przedmiocie pracy.

Wyniki. Identyfikacja zagrożeń zdrowotnych w oparciu o uzyskane wyniki badań w zestawieniu z danymi odnoszącymi się do zapadalności na choroby zawodowe wśród rolników oraz na wykazaną zapadalność na choroby zakaźne wśród ogółu populacji, podparta literaturą przedmiotu pozwala wykazać, że lekarze weterynarii są szczególnie narażeni i predysponowani na zachorowania na choroby zakaźne o podłożu odzwierzęcym. Wyniki badań przy uwzględnieniu wykazanego narażenia na czynniki środowiska związane z charakterem wykonywanej pracy oraz częstotliwość narażenia na te czynniki przy uwzględnieniu literatury przedmiotu pozwalają na wykazanie, że lekarze weterynarii z uwagi na ekspozycję w procesie pracy obejmującą wirusy występujące u zwierząt, promieniowanie, gazy znieczulające, pestycydy narażeni i predysponowani są na negatywne skutki zdrowotne w postaci: raka skóry, raka przetyku, raka trzustki, raka jelita grubego. Narażeni są na pogryzienie i zadrapanie przez zwierzęta, wskutek czego mogą wystąpić negatywne objawy

chorobowe prowadzące do różnych powikłań zdrowotnych (zoonozy); z uwagi na przyjmowaną pozycję przy pracy, monotypowość wykonywanych ruchów narażeni są na zaburzenia układu mięśniowo-szkieletowego; u kobiet zatrudnionych jako lekarze weterynarii z uwagi na warunki pracy, jak stres, zmienność pracy, długie godziny pracy, mogą wystąpić zaburzenia funkcji rozrodczych. Badania wykazały, że 55,3% respondentów nie konsultowało objawów chorobowych wynikających z charakteru wykonywanej pracy z lekarzem medycyny. Wykazany w badaniu wysoki poziom samodzielnego leczenia objawów chorobowych – 93,65% ankietowanych należy wiązać z posiadaną wiedzą medyczną, umiejętnościami diagnostycznymi oraz z ułatwionym dostępem do leków. W oparciu o przeprowadzone badania można postawić tezę, że zdrowie tej grupy zawodowej jest ściśle powiązane ze środowiskiem, a więc oddziaływaniem całokształtu czynników występujących w miejscu pracy. Z uwagi na znaczne zagrożenie ze strony zoonoz, które w odniesieniu do tej grupy zawodowej przenoszą się przez bezpośredni kontakt człowieka z chorym zwierzęciem lub pośrednio, konieczne jest stosowanie w sposób stały środków ochrony indywidualnej w procesie pracy, które pozwolą na uniknięcie lub zminimalizowanie negatywnych skutków zdrowotnych.

Wnioski. Występujące zagrożenia zawodowe i środowiskowe wymagają wnikliwej analizy i zwrócenia szczególnej uwagi na kontakt i występujące w nim czynniki biologiczne, jak również wprowadzenia szerokiej profilaktyki zdrowotnej. Należy uświadamiać lekarzy weterynarii o skutkach zdrowotnych oraz ekonomicznych związanych z narażeniem na środowiskowe czynniki ryzyka zdrowotnego. Poszerzyć wiedzę na temat narażeń na czynniki środowiska pracy oraz wykształcić w nich odpowiednie kompetencje poprzez przygotowanie do zawodu zawierające elementy profilaktyki pierwotnej. W ochronie zdrowia lekarzy weterynarii należy postawić na edukację zdrowotną, promocję zdrowia i profilaktykę zdrowotną, które nie tylko pomogą identyfikować czynniki ryzyka zdrowotnego ale również zwalczać negatywne skutki środowiska pracy, a także przygotowują studentów i lekarzy weterynarii do radzenia sobie z problemami występującymi w nieprzyjnym środowisku pracy. W działania te powinny włączyć się uczelnie wyższe kształcące lekarzy weterynarii oraz samorząd zawodowy poprzez inicjowanie działań prozdrowotnych.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP), środowisko pracy, zagrożenie zawodowe, ryzyko zawodowe, lecznica weterynaryjna, wypadek przy pracy, choroba zawodowa.

Occupational and environmental factors of health risks in veterinary physicians in terms of professional risk assessment

Summary

Introduction. The issue of occupational and environmental hazards to which veterinary physicians are exposed is not common in literature addressing public health, work safety and health. This stems mainly from wide-ranging hazards in this group of professionals. The assessment of professional risk – defined as the likelihood of occurrence of adverse events in relation to the job and resulting in losses – helps determine negative health impact in result of occupational hazards in the working environment or manner of performing the work.

Purpose. The objective of this paper is to prove the existing health hazards based on the identified occupational and environmental hazards in professional risk assessment.

Materials and methods. Questionnaire-based studies were conducted across the country from May to December 2013. The study comprised 410 veterinary physicians employed in veterinary healthcare centres. The studies were based on a questionnaire-based research method and a desk research. Within the scope of the questionnaire-based studies, the following areas were addressed: working conditions, place of work, workstation, professional tasks, symptoms of adverse health effects, applied personal protection equipment, pro-health activities and employee self-assessment. The desk research consisted of an analysis of relevant literature, statistical data and applicable legal regulations relating to the occupation.

Results. The identification of occupational hazards based on the achieved study results compared to data regarding incidents of occupational diseases among farmers and the incidence proportion as regards contagious diseases in the population in general, supported by relevant literature allows for demonstrating that veterinary physicians are particularly exposed and inclined to contagious zoonotic diseases. The results of the studies, taking into account the demonstrated exposure to environmental factors due to the performed job and the frequency of such exposure as well as relevant literature allow for proving that veterinary physicians – because of exposure at work, including viruses in animals, radiation, anaesthetic gases and pesticides – are exposed and inclined to develop adverse health conditions such as skin cancer, esophageal cancer, pancreatic cancer or colon cancer. They are also exposed to biting and scratching by animals, whereupon disorder symptoms may develop, resulting in various health complications (zoonosis); due to the body position at work, monotypic activity they are exposed to musculoskeletal disorders, whereas women working as veterinary

physicians – by reason of working conditions such as stress, working shifts or long working hours – can experience fertility problems. According to the studies 55.3% respondents did not consult health symptoms resulting from the character of their job with a practitioner. The high level of self-cure as regards symptoms of illness proved in the study – 93.65% of respondents – should be attributed to medical knowledge, diagnostic skills and facilitated access to drugs. The studies justify the thesis that the health of this group of professionals is closely associated with the environment, hence the impact of all factors occurring in the place of work. Because of considerable risk of zoonotic diseases, which in case of this group of professionals are transmitted through direct contact of the individual with the sick animals, or indirectly, personal protection equipment should be used permanently at work, helping avoid or minimize negative health consequences.

Conclusions. The existing occupational and environmental hazards require a thorough analysis and special attention to the contact and related biological factors, as well as the implementation of wide-ranging health prevention solutions. Veterinary physicians should be educated about health and economic consequences due to exposure to environmental health risk factors. In addition, knowledge about the exposure to working condition factors should be extended and adequate competencies attained through professional training on early prevention. In healthcare of veterinary physicians focus must be on health education, promotion of health and prevention, which not only help identify health risk factors but also counteract adverse effects of the working environment, and also prepare students and veterinary physicians to cope with problems arising in a hostile working environment. Universities educating veterinary physicians as well as professional boards should contribute to those initiatives by undertaking pro-health activities.

Key terms: work safety and health, working environment, occupational hazards, occupational risk, veterinary healthcare centre, accident at work, occupational disease.